

פי' הטור **מקץ** על התורה קלד

הוא הנגזר והו' לצדו הראוי ליענ' והו' יהיה לי עצד כי בתשלומיו אני חפץ וללא במיתתו ואתם תהיו נקיים כי אולי לא ידעת' צנניצ' כאשר אמרת'. חי נמי כן הוא כמו כן יהיה גם עתה שאין המשפט כדצריכם כן יהיה . וי"מ וכי כדצריכם כן הוא אללא אשר ימלא אתו הוא לצדו יהיה לי עצד ואתם עלו לשלום . וי"מ מי שיחזיר הכסף כאשר חזרתם ודאי לא יעשה כדצר הזה אכן אשר ימלא אתו הוא יהיה לי עצד וגו': (יג) ויקרעו שמלותם . על שגרמו ליעקב שקרע שמלותיו נענשו שקרעו שמלותם: (טו) האלהים מצא את עון עבדיך . כלומר עון המכירה שהיה נסתר עד עתה מלא אותו: (יז) הוא יהיה לי עבד . ראוי היה לינקד עבד כיון שאינו לא באחנה ולא צסוף פסוק אללא לכך קמץ תחת העין כי לא יהיה עצד כשאר העצדים אדרבה חשוב יהיה כמלך:

פרשת ויגש

(יח) ויגש אליו יהודה . מתחלה היה סבור שיוסף היה רוצה לדונו לצנימין למות אז לא היה לו פתחון פה לדצר לו שימיתו תחתיו אללא משמע שאמר יהיה לי עצד אז יגש ואמר - קחני לעבד תמתיו: ידבר נא עבדך דבר . פי' דברים מועטים אני רוצה לדצר אל יהיו עליך לעורח: כי כמוך כפרעה. פי' באימה וביראה אני מדצר לפניך כמדצר לפני המלך . אי נמי ראוי לך שתעמוד בצדריך שאמרת ואשימה עיני עליו ויהיה דיצורך קיים כדיצור המלך: (יט) אדוני שאל . כתב הרמב"ן לא ידעתו מעם לאריכת דברי יהודה בסיפור הזה צמה שהיה כצר ציניהם ומה שאמר וכי זו הוא שימת עין שאמרת ואשימה עיני עליו אין זה טענה כי אם אמר לשום עינו עליו לטובה לא שיפטרנו אם יעשה רעה וכ"ש על הגניבה שיגנוב גביע של המלך ומתחלה שם עינו עליו לטובה וצדקו אללא יחנק צרי והרצה לו משאת וכן כללם הרצה לתת להם צר כאשר יוכלון שאת ומראה שאימ אללא תחנונים להעיר רחמיו כי השג יהודה כי האלהים הוא ירא כאשר אמר לו מתחלה לכך אמר לו באונם הגדנו באחינו זה וללא מפני שאלת אדוני ולא הודינו גם כן להורידו לפניך כמוספתך הראשונה אללא אמרנו לא יוכל הנער לעוונ את אציו אללא בנפשינו נציא אותו מפני זלעפות רעב כי אמרת לא תוסיפו לראות את פני ולא רצה אציו לשמוע עד היותינו כלנו בשכנה ואז הורד בפחד וצדלגה והיה צראותו מת צנפש מרה ולכן הפול תחינתי לפניך לרחם עלינו ועל הזקן וקח אותי תחת הנער עצד עולם כי טוב אני ממנו . אי נמי יש לפרש שאמר לו ראוי לך שתעמוד בצדריך כי על פיך הוצאנו באונם גדול כאשר חכיר ויש צסתם דבריו שהיה מעשה הגביע תחזולה כי למה רוצה לראותו צעל כרחו אללא שלא הי' רשאי לומר לו זה צפירות: (כ) ואחיו מת . פירש"י מפני היראה

קלה פי' הטור

ויגש

על התורה

בניחא שקר מפיו. ומ"מ תימ' האיק היה ראשי לשנות דצרוי ממה שאמר לו כבר. (בא) ואשיכר עיני עליו. פי' שייטיב לו וכן בכל מקום זה הלשון כמו ושמתי עיני עליהם לנזתה אע"פ שאינו מפורש שאמר להם יוסף כך הכתוב קינר ולא הזכיר לו יהודה מאשר שמעון ועלילת מרגלים אתם מפני מוסר או מפני אימת מלכות: (כב) ועוב אח אביו ומת. הנער ויש מפרשים ומת אביו: (כו) אחם ידעתם כי שנים ילדה לי אשתי. לכך אמר ילדה לי אשתי כי מה טעם שיאמר שמתו שיתמו נרעה שאלוה אחר שיש לו בנים וצני בנים אלא הזכיר שהיה צן האשה האבודה שלו והוא חשב כל שאר נסיו פלגשים וצניהם כגון פלגשים כנגד היא וצניה: (לא) והורידו עבדיך את שיברת עבדך אבינו בינון שאולרה. יש לפרשו לשון כנוי פי' והורדת אלא שכינה לומר לו דרך כבוד. (לב) כי עבדך ערב את הנער אמר לו לאחר כל זה שהיינו כלנו בסכנה אם לא ישלחנו לא רצה לשלחו עד שערצתיו ועל כן אני נכנס לדבר יותר משאר אחי. חי נמי הזכיר לו שלא יחדנו שצביל מרמה רצה להיות עבד תחתיו צביל שיוכל לצרות יותר ממנו. אם לא אביאנו אליך. ולא אמר והצנתיו לפניך כאשר אמר ליעקב לפי שיוסף היה משיצו מנין אתה יודע שיח' שאתה אומר להנינו לפניו אצל אביו אמר לנו שלוחי מזה לפדות לשמעון ואין לנו ניזקין וצחמת והצנתיו לפניך:

מה (א) ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים.

פירש"י שלא יכול להיות שיהיו המלרים עומדים וסומעים שאליו מתצייסים צהודעו להם. ורצונו אצרהם פי' ולא יכול לסבול עד שיאלצו הנצבים עליו ושהולך לקרוא לאיחאם. והרמב"ן פ' שכל מקום התאפקות לשון חיזוק שהיו שם מן המלרים אנשים רבים מחלים פניו שימחול לצנימין כי נכמרו רחמייהם על תחנוני יהודה ולא יכול להתחזק לכלם ויקרא הוציאו כל איש מעלי כי הדבר עמהם לבקן וצלחתם נתן קולו צביו וישמע מלרים ואנשי בית פרעה המול אם מעליו כי עודם צחור החיצונה ופי' ויקרא שהרים קולו צבעם ואמר למשרתיו הוציאו כל איש מעלי מלבד האנשים האלה: (ג) העוד אבי חי. אע"פ שכבר שאלם עליו ואמרו עודנו חי עתה שאל על צריחתו ופי' חי צריח. חי נמי שתחלה שאל על די טלך לכך חזר ושאל לשמוע מפיהם. חי נמי לא שאל עתה אלא ליכנס עמהם צדורים לקרצם: (ד) בשו נא אלי. דבר עמהם צלשון רכה למשכס אליו צדדיו. חי נמי שאל רצה להצטרף להם המכירה צקול שלא ישמעו הצדורים צחוק. פירש"י שאמר להם גשו נא אלי והראה להם שהוא מהול ואין זו רחיה כל כך דשמא ערצני הוא מהול ועוד שאף המלרים היו מולים צממת חסף כחלית צמדת: (ו) כי זה שנתים הרעב. הזכיר להם מה שעבר לומר כיון שכבר עבר שנתים ואכלו מה שהיה להם א"כ מה

קלו
 על התורה
 ויגש
 פי' הטור

יעשו עת צה' שנים הצעות ודאי לא יהיה להם מחיה אם לא ששלחני
 השם לפניכם: (וי) וישבח בארץ גושן - כי היה יודע צלצו של
 ירצה לישב במצרים עיר הממלכה לכך שלח לו שיוציאו צלרץ גושן: (יא)
 פן תורש אתה וביתך. דרך כבוד שלח לו כי לחצו אמר כי למחי'
 שלחני אלמס לפניכם שיהיו מתים ולא יסאר להם שאלית אלל לצצו לא
 רצה לומר כן אלל אמר אם תתאחר צלרץ כנען תורש כי אני לא אוכל
 לשלח שם לחם רב מנזוי המלך כי יחשוזי שלי שולח שם לעשות לי שם
 שונרות כסף וזהב ולשז אל ארצי אלל צלרץ צלרץ וידע כי אתם אצי ולחי
 יתן לי רשות: (יב) כי פי המדבר אליכם. פי' שלי מדבר אליכם
 צלשון הקודש וכתב הרמז"ץ ואין זה רחיה אם ידע לשון ההדש ויותר רחיה
 מה שהזכיר להם שמו והמכירה שמכרוהו והגכון צעיני כי אמר והנה
 עיניכם רואות ועיני אחי בנימין כי אני האדון ומושל בכל ארץ מצרים
 ומגיד לכם מפי כי אני אחי' ומעור להודיד לצצי ולכלכלו אם כן הגידו
 לצצי את כל כבודי ואת כל אשר ראית' צי צעיניכם ותמכרו להורידו
 אלי כי הדברי' אמת יש צי מח להצילו ולהחיותו צרעב והוא כמו אחי
 דברתי. וצגמ' צגמ' מגילה אמרו מפי כן לצי ויש מפרשי' כי פי המדבר
 אליכם וזה תכרו להצתי אתכם שאלמלל שלי אוהבכם לא הייתי מדבר
 עמכם פה אל פה: (טז) באו אחי יוסף. כי היה אומר לעולם לצרעה
 יש לי אחים נכבדים צלרץ מן תוגב גלצתי משם ועתה שמעו כי צל
 אחי וייטצ צעיניהם שלח היה עבד מלך עליהם: (יז) טענו את
 בעירכם פירש ר' יוסף קמחי אין לפרש שהמלך אמר שיטענו את צהמתם
 ועוד וכי לא עגלות שלח שיכלו לטעון הרצה אלל פי' שידקרו אותם
 צדרצונות כדי למחר מהלכם כענין שאמר מהירו ועלו אל אחי מלשון
 מטועמ חרצ: (יח) ואתה צוית. אמר צלשון נושא לפי שפרעה היה
 מכיר ציוסף שלח היה שולח יד צממונו כלל וחשב אולי לא ירצה לשלוח
 דבר לצצו על כן אמר לו אחי מזה אותך שתעשה זאת על כל פנים:
 (כ) ועיניכם אל החום על כליכם. הזהירם על זה צעבור שהיה
 יודע צלצו שהיה חם על כליו שהרי חזר על פנים קטנים: (כב) לכלם
 נתן לאיש חליפות שמלוח לפי שגרם להם שקרעו צגדיהם: ולבנימין
 נתן שלש מאות כסף. לפי שהמזכר עבדו צחולה לארץ קונסך אותו
 עד עשרה צדמיו ודמי עבד הם ל' שקלים ולכך קנסם לכל אחד צש'
 שקלים שהיה ראוי ליתן להם כמו לצרמין ולא נתן להם: וחמש חליפות
 שמלוח אחד כמו לחצו וד' שנתנו לו הוא ולשתו וצ' צניו כל אחד
 ואחד. (כג) ולאביו שלח כזאת. פרש"י כחצון האלת ומהו החצון
 עשרה חמורים. ורמז"ץ כתב שלח האלת לדה כדה אשר נתן לחצו
 ולא להשתם רק כאשר נתן להם ליה צלכתם כך שלח לצצו צד ולחם
 ומזון לצצו צדך והזכר החמורים והאפתנות כי המשא ונושא המשא

קלז פי' הטור **ויגש** על התורה

הכל שלם לו ומנהג לשלח הזכרים ונקבות כאשר עשה לחזו - ור' אברהם פי' שלח שלח מחליפות הטובות שבמזרים. וי"מ שלח חזר בנימין עם לחיו ומציאים רחיה שהרי שלח לחזיו עשרה חמורים לכל אחד מחזיו נתן חמור להכניגו ואלו חזר בנימין היו י"א ולחיו רחיה כל כך שאלו לא רצה להטריח לבנימין: (כד) אל חרגו בדרך. הוא רתת וייע' מפחד ואמר להם שלא יפחדו כי היו מציאים כל טוב ארץ מזרים וגם בשונם עם כל רכושם והוא שנת רעבון והלסטים מלחין ואמר להם שלא יפחדו כי שמו עליהם ואימתו על הכל ויפחדו ממנו מליגע בהם: (כו) ויפג לבו. פירש"י לבו נחלף והלך מלהאמין. והרמב"ן פי' שהוא מלשון ציטול כמו אל תתנו פוגת לך שנתצטל כח הלז ופסקה תנועתו והיה כמת וזה הענין ידוע בצוא השמחה פתאום יהיה הלז נרחב ונפתח פתאום ויאל ממנו חוס הטבע ויתקרר וכך אירע לו ונפל כמת ואמר כי לא האמין להם להגיד שעמד זמן גדול יושב ודומם צעזעור שלא האמין להם כי הידוע צעילוף הזה כי יצטקו לו וירגילו אותו בשמחה ההוא עד שתקבע צו צנחת וזהו וידצרו אליו את כל דברי יוסף אשר דיבר אליהם וירא את העגלות כי היו לועקים בצאניו דברי יוסף ומציאים לפניו העגלות ואז שב רוחו אליו וחזרה נשמתו וזהו ותמי רוח יעקב אביהם: (כו) וירא את העגלות. ואז האמין כי חשב מי יוכל לשלח דורון הזה מכל טוב מזרים אם לא ציווי המלוכה ושמת ושרתה עליו שכינה שפירשה ממנו מיום התאבלו לפי שאינה שורה מתוך עגלות ומתוך עצבו' אלא מתוך שמת'. אי נמי בשביל שהחרימו צמכירתו ושיתפו השכינה עמם ועתה כשמלאוהו חי התיירו החסר לכך שרתה עליו שכינה. ולפי המדרש שדורש שלח לו סימן שפי' ממנו צעגלה ערופה אינו דורש אלא מלשון עגלות דאיכא נמי לפרושי עגלות צפסוק יש אם למקרא ולמסורת דודאי לא שלח לו אלא עגלות למשך כדתן עגלה מושכת בקרון והעגלות שלח לו לסימן וזהו ניחא ויתן להם יוסף העגלות על פי פרעה שלא היה ראוי להוציא עגלות בלא רשות שאין פרה וחזירה יולאה ממזרים וכו'. ויש מפרשים שלא היו מוציאים תצואה צעגלות אלא צממוריהן שלא תתרוקן מהתצואה. ועל כן היה צריך רשות פרעה: (כז) רב עוד יוסף בני חי. שלא רצה להאמין להם ושאל לצעלי העגל' אם הוא עדיין חי כמו רצ החובל:

מו (א) ויובח זבחים. זבח זבחי תודה על שצא מן הדרך. א"נ על שהיה צריך ללאת לח"ל ולא היה ידע אם הצ"ה רוצה שיאל לחון לארץ וזבח זבחים כדי שיראה לו ונראה אליו והרשה ללאת והצטימו לעשותו שם לגוי גדול ושיקצר צארץ: (ב) ויאמר יעקב. אע"פ שכבר אמר לו לא יקרא עוד שמך יעקב לא כמו אברהם שנשמת' שמו צהתיירו על כן אין ראוי לקרותו בשם שהיה לו

קלח
על התורה

ויגש

פ"י הטור

קודם שנתגייר אצל הכהן לא. ועוד אם לא היו קוראים לו לעולם יעקב אז היה משמע שמשום העקיצות היו מניחים אותו. והרמב"ן כתב לכך קראו יעקב לומר כי לא יסור עם אלהים ועם אנשים אלא יהיה צבית עבדים עד שיעלנו כי מעתה יתחיל הגלות צן ואמר אחר כך ואלה שמות בני ישראל הבאים מזרימה כי בשם בני ישראל יצאו שמה כי יפרו הבנים וירצו ויגדל שמש וכבודם אצל יעקב הוא עתה צדדתו שם: (ד) אנכי אעלך גם עלה. כפל צו העלי' ורמוז למה שאמרו רבותינו יעקב אבינו לא מת. וי"מ אעלך מלשון אל תעלני צחי ימי פי' שימות צחי יוסף וזהו ויוסף ישית ידו על עיניך שיתעסק בקבורתו לקברו צארן. וי"מ אעלך על הנשמה העולה למעלה ויוסף ישית ידו על עיניך ליטפל בך לקבורתך לקברך בקברי צבותיך: (ה) וישאו בני ישראל את יעקב אביהם. כאן פרעו לו מה שעשה עמם דכתיב ויקחם ויעצרום את הנחל: (ו) ובנות בניו. פירש"י סרח צת אשר ויוכד צת לוי. כתב הרמב"ן תינח צנות בניו אלא צנותיו מה ירצה והלא לא היתה אלא דינה לצד אצל כך דרך הפסוק לדבר לשון רבים צענין היחס כמו וצני פלוא אליאצ וצני דן חושים. וי"מ כלותיו וכלות בניו שאדם קורא לכלתו צת: (ז) ושאוול בן הכנענית. פי' ר' אברהם כתב עליו צן הכנענית לומר שהוא לצד צן כנענית שכל שאר הצענים לא נשאו מצנות כנען. ופירש"י צן דינה שנבעלה. ותימ' איך נשא שמעון אחותו מן האם ולפי המדרש אתי שפיר שעיקר הריון של דינה היה צצטן רחל: (יז) וסרח אחותם. יש מפרשים מדלל קאמר וסרח צתו כמו שאמר ואת דינה צתו שלא היתה צת אשר אלא צת אשתו וכן תרגם אונקלוס וסרח צתו אשר סרח וליני מצין שהפסוק לינו מונה אלא יולאי ירך יעקב כדכתיב כל הנפש הצאה ליעקב מזרימה יולאי יריבו אלא כן דרך הפסוק לתלות הצת בצאחיס כמו ואחות לוטן תמנע. פירש"י למ"ד תלומות נולדות עם הצצטים לריבין אנו לומר שמתו קודם ירידתן למצרים שהרי לא נמנו כאן. וכתב הרמב"ן ואין לריך לזה שהרי ר' יהודה אומר לאחיותיהם נשאו הצצטים והנה אלה התלומות נשי בניו והכתוב אומר עליהם מלצד נשי בני יעקב ומה הכתוב למד ר' יהודה לומר שנשאו לאחיותיהם כי מה טעם לומר מלצד נשי בני יעקב הכנענית אחרי שאמר יולאי יריבו אלא צעבור היות נשי בני יעקב אמר כן אצל לא פרסמם הכתוב כאשר לא הזכירן צשעת לידתן. ועוד כי לא הזכיר רק אשר יולדו וירצו צמזרים להודיע הנם הגדול הנעשה צרצוי העם העצום אשר רצו צמזרים מצצעים נפש ולכך לא מנה נשיהם כי האיש עם אשתו אחד הוא: (יח) אלה בני ולפה. דרך הכתוב למנות בני הנצירות ציחד כמו שאמר צסדר וישלח או למנותם צתלותם כאשר עשה צצרכתם וצכאן מכני שצל למנות מספרם כי צצצעים נפש ירדו מזרימה הקדים המרובה צנפשות ולכך הזכיר רחל צתוך השפחות

קלט פ"י הטור **ויגש** על התורה

ומפני שהזכירה צתוך השפחות הולרך להזכירה דרך כבוד ואמר אשת יעקב: (כוז) כל הנפש לבית יעקב וגו'. וזפרטס אי אפה מואל אלל ס"ע י"מ דינה ילדה זן משכס והוא זכללס ולא הזכירו הכתוב. וי"מ שהשכינה נכללה עמהם ונכללה צמשזון צני לוי על סס ה' הוא נחלתו. וי"מ כל נפש צניו וצנותיו עם יעקב ל"ג כי אמר תחלה ואלה שמות צני ישראל הצאים מצרימה יעקב וצניו כלומר שיעקב הוא מן המנין ומה שאמר כשמנאס כלס כל הנפש ששים ושס ולא מנה יעקב לפי שאמר יולאי יריבו אלל אח"כ כשכלל המנין אמר עי"ן נפש וכלל יעקב עמהם. וי"מ שאמר עי"ן נפש אע"פ שלא היו אלל ס"ע כדי ליקח חשבון שלם ואינו יודע מה צורך לאלו הפירושים וכי כעורה זו שדרשו רצותינו ז"ל זו יוכצד שולדה צין החומות ואלו היה דעת כל אלו הפירושים המפרשים כדעת ר' אברהם שהרחיב פיו לדבר על רצותינו הנה הרמז"ן יק צה רותח לתוך פיו וסתר כל דבריו והמה צפירושו: (כט) ויעל לקראת ישראל אביו גושנה. י"מ כי זו הוא גושן האמורה צספר יהושע ולפי שארץ ישראל צבוהה מכל ארצות אמר ויעל. ויותר נכון לפרש כי הוא מארץ מצרים כפשטיה דקרא והיתה צבוהה מארץ מצרים ומה שאמר כשי"ל מאציו אעלה ואגידה לפרעה אזלי כשראה ליעקב ירד ממרכבתו ועל כן אמר אעלה על המרכבה ואגידה לפרעה. או יהיה פירושו אלך למצרים ואעלה ואגידה לפרעה כי צית פרעה היה צבוהה מצרים כדרך המלכים צבוים צירניהם צבוהה העיר או שמו"ל ארץ מצרים צבוהה מארץ גושן ופי' ויעל לקראת ישראל ויעל על מרכבתו והלך לקראתו ואל להודיע כשס שאמר מרכבתו. לכבודו כך עלה על המרכב' לצדו זלא סיוע לכבו' אציו ולא כדרך מלכי' שעצדיה' מכתפי' אותם להעלות' על מרכבת': וירא אליו. פירש"י יוסף נראה לציו ויפול על צואריו עוד לשון הרצות צצכי' אלל יעקב לא נפל על יוסף ולא נסקו שהי' קורא קריאת שמע. וכתב הרמז"ן ולא ידעתי טעם צירא אליו כי צדוע שנתראו כאשר נפל על צואריו ועוד שאינו דרך כבוד שיפול יוסף על צוארי אציו אלל שישתחוה לו וינסק ידיו וגם עוד אינו לשון רבוי אלל תוספות על הראשון שלפניו והנכון כי היו עיני ישראל צצדים מזוקן או שצא יוסף צמרכבת המשנה ועל פניו המצנפת כדרך מלכי מצרים ולא הי' אציו מכירו לפיכך אמר כאשר נתראה לציו שקירצ לציו יותר והכירו או נפל על צואריו וצכה עליו עוד כאשר צכה עליו תמיד עד היום ודבר ידוע צמי דמענתו מצוי' יותר צלצ הזקן המואל את צנו מי לאחר הייאוש והאלל או צצן הצמור המולך אע"פ שאמר ויאמ' ישראל וכבר דובר עמו תחל' כן דרך הפסוק: (לב) והאנשי' רועי צאן. לא שאמר הם צעלמס רועי לאן אלל הזכירס לו דרך כבוד ואמר כי כל עשרס צלאן ועצדיהם רועים אותם והכו כי אכשי מקנה היו שיש להם עושר ועצדה רצה צמקנה: (לד) כי תועבת

קמ

על התורה

ויגש

פי' הטור

מצרים כל רועה צאן. וירחיקכם מעליו לפי שהם שנואים צעיניהם. וי"מ אדרבא חשיבות הוא צעיניהם כי אינו סברא שהי' מגנה את אחיו צעיני המלך ועוד כי הם ע"ז שלהם וחשובים צעיניהם על כן אמר צעצור שהוא חשיבות צעיניהם יתן לכם את ארץ גושן שהוא מיטב הארץ וכינה אלהותם לתועבה כמו הן נוצח את תועבת מזרים וגו'.

מו (ב) ומקצה אחיו לקח. מהמשוים שבהם מלשון קלין

כמו ומקלות הארץ קראתיך:

(ד) כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך. כתב הרמב"ן אני תמה

צטעם הזה שאמרו לו כי גם צמזרים אין מרעה כי צד שם הרעב כמו צארץ כנען אולי שם עיקר הגזירה ואולי צארץ כנען מפני כוזה הרעב אולכים אנשים עשב הגדה ולא השאירו מחיה לבהמה אבל צארץ מזרים הי' זה שצר לאנשים ונשאר זה מרעה מעט לבהמה ויתכן שהי' צמזרים מרעה מועט מפני היאורים והאגמים: (ה) אביך ואחך באו אליך.

הכנסת דברים כלומר אני שמעתי שאביך ואחך באו אליך מארץ כנען וארץ מזרים לפיכך הוא. אי נמי אמר לו אביך ואחך באו אליך לשמע כבודך ועליך נשענו ראה זה שתעשה עמכם טובה כי עליך הדבר מוטל ויש לאל ידך: (ו) ושמתם שרי מקנה על אשר לי. פי' ר' אברהם מקנה כמו סוס ופרד כי לא הי' לו מקנה לאן: (ז) ויברך יעקב את פרעה.

פירש"י שאלת שלום. וכתב הרמב"ן אינו נראה מדרך המום' שישאל אדם בשלו' המלך כמו שאמרו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו אלא הוא צרכה ממש שדרך אנשים וקנים החסידים הצמים לפני המלכים לצרכם צעושר וצנכסים וכבוד ותנשאל מלכות' וצאלתו מלפניו חזר וצרכו ליטול רשות מלפניו ורצותינו אמרו שיעלה נילום לקראתו: (ח) ויאמר פרעה וגו' כמה ימי שני חיידך. תימה למה שאל לשני חייו וכן יעקב למה התאוון

לו לומר מעט ורעים היו ימי שני חיי אלא שיעקב קפלה עליו הזקנה מרוב הצרות שעברו עליו ואמר לפרעה לגור צארץ צאלו כאלו מפנה עוד לחזור על כן תמה פרעה ואמר לא ראיתי זקן כמותך צבל ארצי ועוד שאתה מקוה לחיות עוד שאתה אומר לשוב לארצך ולכך שאל כמה ימי שני חיידך ויעקב הבינו מה שאני נראה כזקן לא מפני רוב השנים שאין לי אלא ק"ל שנים אלא שמעט ורעים הי' שני חיי וקפלה עלי זקנה. וצמדדש יש אמר לו הקצ"ה אתה מתרעם עלי לפרעה אחר

שהללתיך מכל לרותיך חיידך שאני מקור שנותיך כמינין תיצות צצפסוק זה והם ל"ג שהי' חי קמ"ז חסר ל"ג שהיו שני ילמך: (יא) ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחוזה. שלא רצה שיסיו כגרים ונתן להם צתים שדות וכרמים צרשות פרעה כי הם אמרו לגור צארץ צאלו ונחזור לארצינו אחר צצור הרעב ופרעה אמר ליוסף הוסב את אחיך צלשני הארץ התושבים: (יד) וילקט יוסף את כל הכסף. סיפר

קמא פ"י הטור **ויגש** על התורה

הכתוב מעלת יוסף וחכמתו ולדקתו שליקט הכל והביא לבית פרעה ולא עשה לעצמו חזרות כסף וזהב: (טו) ויתם הכסף מארץ מצרים ומארץ כנען. הזכיר לומר שחס הכסף מארץ כנען צעזעור כי מצרים אמרו אל יוסף ביום שחס הכסף מארץ כנען ואינך ממתין שיצאו עוד אליך לשזור מה תועלת יש לך שנמות ותשאיר לך התצולה ואין קונה ותמיתנו חנם. ולא חס הכסף בזמן אחד כי לעניים חס קודם מלעשירים אלא כאשר חס גם לעשירים על זה נאמר ויתם הכסף. וצמדרש יש שרתה רוח נצולה על יוסף וידע מה שיש לכל אחד ואחד ומכר לעשיר ציוקר ולעני צפחות לכל אחד כפי מה שה' לו שחס כסף העני והעשיר כאחד: (יח) ויבואו אליו בשנה השנייה. פירש"י בשנה השנית לשני הרעב אע"פ שאמר יוסף ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקציר כשצא יעקב צא צרכה לרגלו. וכת' הרמב"ן אע"פ שלא נתקיי' פתרון יוסף לא יצאו לחסדו לתלותו צמיעוט חכמתו כיון שרואים רעב בשאר ארצות אלא שצמזרים ירד יעקב ליאור ועלה היאור לקראתו לעיני פרעה ולעני עבדיו מכירין שצרכת יעקב הוא ולא יתלו הדבר צמיעוט חכמת יוסף וא"כ יהי' ויכלכל יוסף את אציו ואת אחיו צימות השבע כל ימי היות אציו כי גם אחרי מות אציו אמר אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם ועם כל זה אני תמה שאם כן לא הי' החלוס אמת כי (לא) הראשו (לא) הגזירה ולא הענין הכהי' והנעשה צהם ומיהו צתום' צסועה יש א"ר יוסי כיון שמת יעקב אציו חזר הרעב ליושנו ועוד שנינו צפפרי ויצרך יעקב את פרעה צמה צרכו שנמנעו שני הרעב אע"פ כן שלמו לאחר מותו ר' שמעון אומר אין זה קידוש השם שדצרי לדקים קיימים צמייחס וצטלים צמיתתן א"ר אלעזר צן שמעון רואה אני את דצרי ר' יוסי מדצרי אצל שזה קידוש השם שכל זמן שהלדיקים צעולם צרכה צעולם נסתלקו מן העולם נסתלקה צרכה מן העולם והנה השלים הרעב ה' שנים מנותרות. ור' אצרהם אמר שהיו אלה צ' השנים אחרי שצא יעקב למצרים וכן מצינו צמדרש שנסתלק הרעב צזכות יעקב ויתכן גם כן שהי' רעב עוד ג' שנים ולא היו כמו ד' שנים שעצרו. וכתב הרמב"ן שאין דצרו נראין שאם הי' כן הי' הכתוב מזכיר עניינים של השנים האלה אצל על דרך הפשט ליקט יוסף כל הכסף צה' שנים כי איך יתכן שיתום הכסף והמקנה צשנה אחת אלא הספיק להם הכסף ה' שנים וצעזעור שלא נתחדש ולא נשתנה דבר צאלו השנים לא סיפר צהם הכתוב רק וילקט יוסף את כל הכסף ואחרי שחס הכסף סיפר הכתוב שצאו אל יוסף והי' זה צשנה הששית וכתן להם צמקנה לחס וינהלם צו שיאכלו לכי חיותם ולא לשצעה ותחס השנה אשר נדר להם לנהלם צמקניהם והיא שנת הששית ויצאו אליו צשנה השנית לזה והוא שנת השציעית ואמרו שיקנה אותם ואת אדמתם צלחם שיאכלם צשנה השציעית ואחרי שהי' האדמה לפרעה יתן להם זרע שלא תחס

פ"י הטור ויגש קמב על התורה

האדמה כי ידעו שכלו שני הרעב: (יט) קנה אוחנו ואת אדמתינו בלחם. אמרו שיקנה גם גופם לעבדים וכן אמר הן קניתי אתכם היום ואת אדמתכם א"כ למה נאמר ויקן יום' את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו שלא קנה רק האדמה ולא הגופים הטעם שאמרו לו שיקנה אותם לעבדים עושי מלאכת המלך כרצונו והוא לא רצה לקנות רק האדמה והתנה עמם שיעבדו לעולם ויהיו כאריסי צתי אבות ואחרי כן אמר להם הן קניתי אתכם ואת אדמתכם לפרעה לא לעבדי' כאשר אמרתם לי רק עם האדמה תהיו לי והנה ראוי שיטול המלך שהוא אדון הקרקע ד' היות ואתם החמישית אבל לעשה עמכם חסד שתטלו אתם חלק בעל הקרקע ופרעה יטול חלק הראוי לטול לאריס אבל תהיו קנוים שלא תוכלו לעזוב השדה וזה טעם מה שדרו לו. והאדמה לא תשם. שלא תשם לעול' וע"כ אמרו נמלא חן צעיני אדוני שהקלת עלינו לטול ד' היות והיינו עבדים לפרעה כאשר נדרנו לעבוד האדמה לרצונו: (כב) רק אדמת הכהנים. י"מ צעזיל פוטיפרע אמרו שהי' בהן און. וי"מ מפני שדנו אותם כשנעקקו אשת פוטיפר עליו שצד לאונסה ואמרו אם הקרע הוא לפנים אז הדין עמה שהוא קרעו ואם הוא לאחוריו אז הדין עמו ונמלא לאחוריו. ולא יקשה עליך מה שכתוב כי חוק לכהנים מאת פרעה כי על ידי יוסף הי' להם החוק מפרעה. וי"מ כהנים השרים כמו וצני דוד כהנים היו: (כד) וארבע היות יהי' לכם. אחד לזרע השדה ואחד לאשר צצתיכם ואחד לאוכליכם' לאשר צצתיכם דהיינו עבדים ושפחות ואחד לאכול לנפכם: (כה) והחיתנו וגו' ודיעו עבדים לפרעה. פי אנו רוצים להיות עבדים לפרעה ולא לך.

פרשת ויהי

(כח) ויהי יעקב. רדת יעקב למצרים רמז לגלות השלישי שהוא גלותינו ציד רומי כי בני יעקב הם צעזעם סיבצו רדתם צמכרת יוסף אחיהם ויעקב ירד שם מפני זלעפות רעב וחשב להנצל עם צנו האהוב לו והיו סבורים לגלות משם ככלות הרעב מארץ כנען כמו שאמרו לגור בארץ מצרים ולא עלו אלא ארץ עליו הגלות ומת שם ועלו עגמותיו וזקני פרעה ושריו העלוהו ועשו אבל בצד וכן אכחנו עם רומי ואדום אחינו הסיבצו ציאתנו צידם כי ברית צרית עם רומיים ואגריפס המלך האחרון לבית שני צרה אליהם לעזרה ומפני הרעב נלכדו אנשי ירושלים והגלות ארץ עליהם מאוד ולא ידענו קצו כשאר הגלות ויעלונו מכל העמים מנחה לה' ויהי' להם אבל כד צדק צראות' כצדונו ואנחנו נראה צנקמת השם יקימנו ונח' לפניו. פירש"י דלכך פרשה זו סתומה כיון שמת יעקב נסתמו עיניהם של ישראל משיעבוד

קמג פ"י הטור ויחי על התורה

מזרים אע"ג דלמדין כל זמן שאחד מן השבטים קיים לא שיעבדו צהם
 אפשר שכבוד השיעבוד לא ה' להם מ"מ מיד אחר מיתתו התחילו
 להשתעבד צהם. ד"ל לכך היא סתומה לפי שלמעלה התמיל בחשבון
 שנות יעקב וחשב מהם ק"ל ועתה השלים עליהם י"ז לא רצה להפסיק
 בחלומע החשבון: (כט) ויקרבו ימי ישראל למות. פ"י ח"ן זה חוליו
 שמת צו אלא כאשר קרבו ימיו למות והרגיש חולשתו ואפסית בוחותיו
 קרא ליוסף והשניעו ומזר למזרים ואחר כך חלה והוגד ליוסף ולא חזר
 לפניו עם בניו שיערכם: ויאמר וגו' שיום נא ידך תחרת ורכי:
 ולא כתב צהר הכי וישם ידו תחת ירכו כמו בחלומעו שלא רצה לפרש
 מפני הכבוד. וי"מ לפי הפשט דשים נא ידך תחת ירכי לאו היינו שצועה
 דהא לצהר הכי כתב השצעה לי אלא פ"י שים עלמך צעוצי הקורה ותהי'
 במקומי לפרנס ציתי: ועשית עמדי חסד ואמת. פירש"י חסד שעושים
 עם המתים שאינו מצפה לתשלום גמול ומקשים והלא ליוסף שילם לו
 גמולו שנתן לו שכם ומתנאים ועשית עמדי דבר שהוא חסד ואמת לשאר
 המתים. ומיהו אינו קשה כלל שיוסף לא ה' מצפה לתשלום גמול אלא
 שיעקב נתן לו מדעתו: (ל) אנכי אעשה כדברך. כפשטי' שאקיים
 ליווייך. אי נמי אעשה כדברך שגם אני אצוה לעשות לי כן שהשניע
 את אחיו לעשות לו כן. אע"פ שהקצ"ה הצטיחו אנכי לעלך גם עלה
 וגם ה' מכיר דקת יוסף שלא ה' משנה דיצורו אשר הצטיחו כבר אע"פ
 כן הצטיחו לחזק הענין צעיני פרעה חולי יאמר לו שלח אחיך ועבדך
 ויעלוהו או שירצה שיקצר בצורו וכן ה' לו שאמר לו עלה וקבור את
 אביך כאשר הצניעך: (לא) וישתחו ישראל על ראש המטרה.
 פירש"י שהשכינה שורה למעלה מראשו של חולי ולמאי דפרישית לעיל
 אכתי לא חלה עד אח"כ דכתב הנה אביך חולה. וי"מ על ראש המט'
 שה' הוא יושב שם השתחוה והשתחווי' זו כמותן הודאה למקום על
 שיוסף קיים מלותו. אי נמי השתחוה ממש וכאן נתקיים והנה השמש
 והירח וגו':

מח (כ) ויתחזק ישראל. מי יתן לו צמתנת צריא: (ד)
 ויאמר אליו הנני מפרך והרבתיך
 כו'. פירש"י שהזכיר לו מה שאמר לו הקצ"ה קהל גוים יהי' ממך ונתן
 זו הצרכה ליוסף ולכך הזכיר לו ג"כ מיתת רחל לומר שמשנאלמ' לו מתה
 עלי רחל מיד ולא ה' לי בנים אח"כ ולכן נתקיים צך. אי נמי לפי שנתן
 לו חלק צירושת הארץ שהי' חלק אפרים ומנשה בחלק ראובן ושמעון
 לכך הזכיר לו תחלה הקצ"ה נתנה לו וצידו להורישו למי שירצה מצניו:
 (ה) אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיה לי. יראה כאן מפירש"י
 שארץ ישראל נתחלקה לפי גלגלותם לפיכך ח"ן נפקותא צמה שאמר להיות
 אפרים בחשבון שאר השבטים אלא לענין השם לצד לקרות שצט. והקשה

קמד
על התורה

ויחי

פי' הסוד

הרמב"ן הרי הכתוב אומר על שם אחיהם יקראו בנחלתם אלמלא שיש להם נפקותא לענין עיקר הנחלה וגם הארץ לא נתחלקה לענין גולגולתם אלא לי"צ חלקים שוים ונטל כל שבט ושבט חלק כחלק והא דכתיב לרב תרבו נחלתו ולמעט תמעט נחלתו לענין צתי אבות נא' שכל שבט מחלק חלקו לצתי אבות של יולאי מזרים ולצית אב מרובה נותנין חלק גדול ולקטן חלק קטן אבל לעולם י"צ חלקים היו שוים ונטל אפרים ומנשה כל אחד חלקו כמו ראובן ושמעון: (ו) אשר הולדת אחריהם. איפשר כי צנים אחרים היו לו והפסוק לא הזכירם על שירשו עם אחיהם וכן יראה ממה שהולרך להאריך ועתה שני צניך וגו' אפרים ומנשה ש"מ שהי' לו אחרים וכן משמע ממה דכתיב וליוסף יולד שני צנים בטרם תבוא שנת הרעב אבל אחר הרעב נולדו לו אחרים. אי נמי אשר הולדת כמו אשר תוליד שפעמים רבים עבר במקום עתיד ואף כי לא מצינו לו צנים אחרים איפשר שהיו לו והפסוק לא הזכירם כמו שפירשתי או שלא היו לו צנים אחרים ויעקב דבר אס יוליד עוד: (ז) ואקברה שם. מה שפירש"י ולא הולכתיה אפי' לצית לחם להכניסה לארץ ע"ז הקשה הרמב"ן בודאי צארץ נקברה כדכתיב הכא בהדיא מתה עלי רחל צארץ כנען ופי' הוא שעל דרך הפשט הי' מתנולל מיוסף שלא קברה במערה ולכן אמר לו אף כי לא נקברה למערה מ"מ נקברה צארץ כנען ולא צמולה לארץ כאשר תהי' קבורתו במזרים ועל כן אמר לו צדרך לומר כי מתה עלי צדרך פתאום ולא הי' לי פנאי להוליכה כי לא יכולתי לעזוב ציתי ולהוליכה ואף כי מערת המכפלה אינה משם רחוקה אלא מהלך חלי יום הי' יעקב כבד מאוד במקנה ולא הי' מגיע לשם אלא לימים רבים וכן עשה צדרך ההוא עוד ימים רבים עד הגיעו לאצו וכל זה לא הי' אלא התנוללות וגם יוסף ידע שנקברה צארץ ומתה צדרך אבל הכונה ליעקב שלא הוליכה למערה שלא יקבור בה שתי אחיות שלא ייבט מאצותיו ולאה קבר בה שהיא נישאת לו ראשונה בהיתר ורחל צאהצתו אותה לקמה והדרש שדרשו רבותינו שעל פי הדיבור קברתי' שתהא לעזרה לצני' כשיגלם כצוררררר דרך שם סמכות על מה שכתוב מתה עלי רחל צדרך ואקברה שם והיא לא מתה אלא צרמה ושם נקברה והיא מנחלת צנימין על כן דרשו צדרך אשר יעברו שם צני' ופי' צדרך של עתיד שעתידין צני' לעבור שה מתה וקברתיה צאותו דרך עפ"הד. וי"מ שלכך אמר לו שקברה צדרך אפרת שידעתי שיגיע לאחד מצניה בחלקו ולא קברתי' במערה שאינה בחלק צניה ולא הי' כבודה להיותה קבורה צשאינה שלה: (ח) ויאמר מי אלה. לפי הפשט שראם ולא הכירם מי היו כי כבדו עיניו מזוקן אלא שראה דמות אנשים ולא הכירם מי היו כי כבדו ולכך שאל מי אלה: (ט) בני הם אשר נתן לי אלהים בזה. לא הי' צריך יוסף לומר לאצו שגולדו לו צמזרים כי הוא ידע וכבר אמר לו שני

קמה פי' הטור ויחי על התורה

בניך הנולדים לך בצורך מזרים ללא פי' צוה צענון הזה שאמרת שנתנס לי
השם קודם צואך אלי מזרימה והם שאמרת אליהם שהם שלך: (יוד)
וישק להם ויחבק להם. שאין שכינה שורה ללא מתוך שמחה וכדרך
שנעשה לו שאצו חזקו ונסקו כשזרכו: (יא) לא פללהי. פי' לא
דנתי בצני מלשון פלילים: (טו) ויברך את יוסף. לא צירך ליוסף
ללא לצניו ומשי' לי' זרכ' ליוסף כי לא הי' לו זרע אחר והיתה כל זרכתו
בזרכ' אלו הנערי' או אפי' הי' לו אחרי' מזרכת אלו יתזרכו האחרים:
(טז) המלאך הגואל אותי. י"מ כמו במלאך פי' האלהים הרועה
אותי מעודי עד היום הזה במלאך הגואל אותי שרועה אותי על ידי מלאך.
אי נמי האלהים דלעיל פי' נמי מלאך שהי' לו מלאך מיוחד לשמרו לכך
אמר האלהים הרועה אותי והוא המלאך הגואל אותי: ויקרא בהם
שמי ושם אבותי. פי' ר' אברהם שנקראו ישראל על שם אפרים
כאשר הם נקראים זרע אברהם יצחק ויעקב. וכתב הרמב"ן ואינו נכון
כי הכתוב אמר זהם על שניהם ואף אם נקראים על שם אפרים לא
מצינו שנקראי' על שם מנשה ואולי צענו' שנקראי' בית יוסף. והנכון
שצירכס שיעמוד זרעם ויהי' שם אברהם יצחק ויעקב נזכר זהם לעולם:
(יז) וירע בעיניו. אולי הי' יוסף אהב מנשה יותר מאפרים בשביל
שהי' צבור ולכך חרה לו. אי נמי שחשב שטעה אצו בצרכתו והוא צבלי
דעת ולא תחול וכשלא' לו שידע וצדעת עשה נהפיים: (יח) לא כן.
י"מ שלא אמר יוסף לאצו שטעה שלא כדון אלא אמר לו לא כן פי' שלא
כדון עשיתי לפי מה שראיתי שאתה משכל את ידך ומ"מ כיון שזה הצבור
סים ימינך על ראשו: (כ) ויברכס ביום ההוא. פי' ביום ההוא כי
יוסף הפציר בו לשום מנשה הראשון ואמר הכתיב לא רצה להסיר יד ימינו
מעל ראש אפרים ולא עוד אלא שחזר ואמר צפי' במעמד ההוא צבני
יוסף בזרכו אותם כאפרים ובמנשה וישם את אפרים לפני מנשה בכל
זרכותיו: כך יברך ישראל. שדיבר עם יוסף ואמר לו כל עם ישראל
הנא לזרך את בני יצרך אותו צורעך שיאמר לו ישימך אלהים כאפרים
ובמנשה: (כב) ואני נהתי לך שכם אחד על אחיך. פי' חלק אחד
והוא הצורה שנטלו בניו שני חלקים בצורך. פירש"י שסם אחד הצורה
אשר לקחתי מיד האמורי זה עשו. ואינו מצין דבריו כי בצורה שלקח
מעשו לא נתן לו אלא הצורה אשר העביר מראובן כדכתיב וצאללו יועי
אצו ניתנה זכורתו ליוסף גם לא שייך נתינה בצורה שלקח מעשו שיתננה
ליוסף ואף אם לקח זכורתו מעשו חלק הצורה הי' לו בשלו ומה הולך
לומר אשר לקחתי מיד האמורי יתן לו חלק בצורה הראוי ליעול מנכסיו.
והרמב"ן פי' אשר לקחתי מיום שלקחתי שאמר לו נתתי לך הצורה להיות
בניך מעתה מתזרכים כדי לעשות שני שצטים צדגלי המדבר והנוכח
כנשיאים וגם להיות לך צ' חלקים ליום שיקחיה במלחמה בצורך צחרב

קמו

על התורה

ויחי

פי' הטור

ובקשת והזכיר האמורי רמו לסיחון ולעוג שני מלכי האמורי וגם המלחמה הגדול' שהיתה להם בזיבוש הארץ היתה לבני יוסף עם האמורי היא מלחמת יבושע עמם ציוס תת ה' את האמורי ומיד האמורי היתה חלק ונחלה לבני יוסף שנ' וילכו בני מכיר בן מנשה גלעדה וילכדוה ויורש את האמורי אשר הם והזכיר קשתי וחרצי לרמוז כי לא תכבש הארץ רק במלחמה דכתיב לא היתה עיר אשר השלימה את בני ישראל ואמר לקחתי כי זכותו הוא העושה עמהם מלחמה והוא הנלחם להם כענין שנ' כי לא צחרצם ירשו ארץ כי ימינך וורוּעַךְ ואור פניך כי רליתם וזהו זכות האבות וקרוז הדבר שעשה יעקב כדרך שעשו הנביאים נטה ידו צידון צחרצ וירה שם חנים להיות נכבשת לפניהם כדרך שעשה אלישע וישם ידו על יד המלך ויאמר אלישע ירה ויור אע"פ שלא סיפר זה הכתוב רמו הוא צמה שאמר אשר לקחתי מיד האמורי צחרצי ובקשתי:

מט (א) אשר יקרא אתכם באחרית הימים .

שזיקש לגלות להם קץ ונסתלקה ממנו שכינה ואעפ"כ רמוז דכתיב עד כי יאל שילה : (ג) ראובן בכורי אהה . וראוי אהה ליעול יתר בשאת שהוא הכהונה ובעו שהוא המלכות אלא בשציל הפחו שהי' לך כמים אל תותר . וי"מ צכורי אהה כחי וראשית חוני יתר שאת פי' בהיותי ציתרון שאת ומעלה מלשון הלא שאתו תצעת אתכם ויתר עוון בהיותי יתרון עוון למלחמה וכן זה לך בשציל הצכורה אלא שניתנה ליוסף בשציל הפחו וכו' כמו שכתב רש"י . אע"כ דכתיב לא יוכל לבצר את צן האהובה שאני הכח שעל פי הדיבור נלקח ממנו הצכורה וניתנה ליוסף : (ד) אז חללת יצועי עליה . דרשו רבותינו שחללת השכינה שדרכה לעלות על יצועי . וי"מ פחו שלך פי' קלותך שעלה כמים גרם לך שלא תותר כי אז חללת אותה כאשר יצועי עלה הפחו שלך . ור' אברהם פי' עלה נסתלק מלשון אל תעלני צחתי ימי פי' מאז כשחללת יצועי נסתלקה . ור' יוסף קמחי פי' שצרכה הוא זו לקיים איש כצרכתו צירך אותם אלמא שצירך לכולם ואמר לו צכורי אהה ראוי לי למחול עליך יהי רצון מלפני אלוה שימחול לך מה שעשית ויתר יהי' השאת והכפרה על עונותיך ויתר עוון בשאת לשון סליחה כמו הלא אם תטיב שאת פחו כמים פי' שטף וזרס צל לך כמים והוא חומר על היצר שגבר על השכל אל תותר לא יהי' לך יתרון ולא יכולת להתגבר עליו צעת שעלית משכחי חציר ולא כשחללת יצועי עלה אותו זרס כמים נחפו ומלת עלה דצק לפחו כמים : (ה) כלי החמם מברותיהם . פי' חונקלוס כמו מגורותיהם שהי' להם כלי החמם מעשו ועשו החמם צארץ שגרו צה . וי"מ כי כלי החמם הם מגורותיהם הם חייבים מלשון ימי מגורי פי' שצבה יחיו ויוזנו . וי"מ שהם קנינס כמו אוכל השצרו מאתם . וי"מ שהוא לשון מכירה כלומר שהם מוכרים עומם על החמם כטעם עם חרף נפשו למות : (ו) בסידם . כשהיו לעצה לענות

קמז
פ"ה הטור
ו' יח"י
על התורה

לזני שכם צמרמה: ובהקלהם. כשנקצלו להורגם: כי באפם הרגו איש. היינו זני שכם: וברצונם עקרו שור. תרגם אונקלוס שור סגלה מלשון חומה כמו צנות לעדה עלי שור. פי' אחר שהרגו זני העיר והרמו חומותי'. וי"מ שור רמז לחמור ושכם גדולי העיר כמו שהשור גדול צבהמות כמו פרות הצפן שמכנה השרים לגדולי הצבהמות והחיות. אי נמי הרגו איש כל איש ואיש מצני העיר ועקרו שור שאחר שהרגום שנו וצונו מקניהם וקנינם וכל אשר צהם צצית וצצה: (ז) אהלקם ביעקב. וכן ה' להם שנחלת זני שמעון צתוך זני יהודה והיו עריהם מחולקות זו מזו צכל שצט יהודה ונחלת לוי ערי מקלט מנופלות צכל צבול ישראל. ור' יוסף קמחי פי' שמעון ולוי אחים הראו האמה שקינאו לדינה אחותם כלי חמם מכרותיהם פי' מכירותיהם מלשון כלי זיין שלקחו כלי זינים ונלחמו צעצור החמם שעשו להם ארור אפס כי עו זאת הצרכה שצרכם שיחסר אפס כי ארור לשון חסרון אהלקם ציעקב ואפי"ס צישראל חוור על אפס ועצרתם כלומר די ה' לכל ישראל צאץ ועצרה שיש להם. וי"מ אל תצא נפשי כמו וצא השמש וטהר פי' שלא ארצה להיות חוץ מסודם ולא נהיר' דאם כן איך יפרשו וצקהלם אל תחד כצווי: (ח) יהודה אהה יודוך אחיך. כשמך כן יודך כי יראו כי יך צעורף אויציק ותשיעם: (ט) כטרף בני עליה. שעלית וסילקת ענמך מטרופ טורף יוסף וצציל שדימהו לארי' הזכיר צו לשון טרף והוא פועל יולא. וי"מ שהוא פועל עומד מן הטרף זני טלית והוא רמז לדוד שהכה הארי והדוב ומשם נשאו לצו להלחם עם הפלשתי שהיתה תחלת מעלתו: ברע רבץ באריה. כך דרך הארי לאחר שיטרופ הטרף יכרע וירצץ על צרכיו ולא יסור מפני כל והוא רמז לדוד שטרף הטרף ולא ה' מפחד לצרות. וי"מ מטרף בני עליה פי' זני לאחר שתעלה מטרופ טרף צאומות תכרע ותרדץ לעיך ולא יצא אויצ להקימך: (יוד) לא יסור שבט מיהודה. פי' ר' אברהם אע"פ שעדיין לא יהי' לו מלוכה מ"מ לא יסור שצט מושלים שדגל יהודה נוסע תחלה וכן יהודה יעלה צתחלה: עד כי יבא שילה. פי' דוד שהוא תחילת מלוכה ומחוקק הוא הסופר החותם צמרות המלך ופי' מצין רגליו כי כן דרך הסופר לישב צרגלי הקלין ופי' שילה צנו מלשון וצשליתה פי' עד שיצא צנו. והקשה עליו הרמב"ן כי לא יאמר שצט אלא על המלוכה כדכתיב שצט מלכותיך שצט מושלי' ולא ה' שצט ליהודה קודם דוד וכתב הוא אעפ"ש לא יסור שצט מיהוד' לא הצטיחו שלא יסור לעול' שהרי נאמר לו יולך השם אותך ואת מלכך אשר תקים עליך הרי הם ומלכס צגולה איך להם מלך ושרים אלא פי' לא יסור שצט מיהודה אל א' מחיו פי' משצמר דוד לא יסור שצט מלכות מורע דוד כי המלכות שיהי' צישראל יהי' ממנו ולא מורע שאר הצצטים: עד כי יבא שילה. פי' צנו והוא מלך המשיח: ולו יקדה עמים. לעשו' צכלס. והנה המלך יעקב יהודה

קמח

על התורה

ויחי

פיי הטור

על אחיו והורישו צממסלת כל ישראל וענין שאלו צעצור שענין שאלת המלוכה הי' דצר נתעב אלל הב"ה לפי ששמואל הי' שופט' ולוחם מלחמותיה' ע"פ ה' לא רצה להמליך מן השב' אשר לו המלכו' שלא יסור ממנו ונתן להם מלכות לשעה ומה שאמר בשאלו ולא שמרת את מלות ה' כי עתה הכין ה' את ממלכתך על ישראל עד עולם שאם לא חטא שהי' לזרעו מלכות על שצטו שהם נקראים ישראל אזל לא על כל ישראל. ואולי הי' מולך על שצטו אפרים. והמלכים שאלו על ישראל היו עוצרים על דעת יעקב אביהם וסמכו על דצר אחי' הנביא שמשח לירבעם וכאשר האריכו צוה למשוח מלך אחר מלך שלינו מורע דוד נענשו כמו שאמר הושע הם המליכו ולא ממני וזה הי' עונשם של בני השמונאי אע"פ שהיו לדיקים גמורים נכרתו כולם שאלו והסירו זרע השצט והמחוקק לגמרי ונפרע להם מזה צמדה שעצדיהם קמו עליהם והכריתום לכך איך מושחים אלל מלכות צית דוד לבד. ורשצ"ס פי' לא יסור שצט מיהודה אלל הוא יהא מושל ורודה בכל השצטים עד כי יצא שילה פי' עד צוא ירבעם לשכס ושם תחילת מלכות ירבעם ונטלה הממשלה מיהודה. ושכס ושילה היו זה אלל זה ונקראים זה על שם זה כדכתיב בצפר יהושוע אסוף כל ישראל שכמה וצסוף הפרשה כתיב ויניחם שם בצמקדש ה' והוא שוכן בשילה. ד"א לא יסור שצט לא יפרה כמו וסורי הגפן נכרי' פי' לא יפרה שצט וסוטר מיהוד' עד כי יצא שילה מלשון כי צא השמש פי' עד שישקע שמשו של מסכן שילה ואז יתחילו מלכות צית דוד להתנצר כדכתיב ויטוש מסכן שילה ויצחר צדוד עצדו. וי"מ לא יסור שצט מיהודה כי יהי' ראשון לנשיאים ולדגלים עד כי יצא שילה שיצא יהושע ויצנה שילה ואז יחדל יהודה מלהיות ראשון ולו יקחת עמים ששם יתקצנו כל ישראל: עד כי יבא שילה. כמו כי לא אעצונך עד אשר אם עשיתי את אשר דצרתי לך שלינו רוצה לומר' שיעצנו כשיעש' את אשר דצר לו אלל כשיעשה את אשר דיצר לו ילך הלוך וגדול כי לא יסור שצט מיהודה עד כי יצא שילה ואז תתנשא המלוכה. וי"מ לא יסור שצט מיהודה עד לעולמי עד למה כי יצא שילה: ולו יקחת עמים. פירש"י אסיפת עמים. וי"מ הכנעת עמים. וי"מ לשון משמעת וקבלת מלותו שישמעו העמים אליו ויעשו כל אשר יצוה עליהם: (יא) אופרי לגפן עירה. פי' מרוצ ענבים שצגפן יאמר שמה עיירים וצני אמתן ולא ימוש שיאכלו מהם: סוטה. פי' כמותו והוא חסר כ"ף. פי' נמי מגזרת מסוה: (יב) חכלילי עינים מייך. מרוצ יין שהוא שופה יחורו עיניו אדומות ולצן שנים לצנות מרוצ החלב. וי"מ שינים לשון שן סלע שיהא החלב צו צין שיני הסלעים. וי"מ חכלילי עינים יהיו יותר מן היין ולצן שינים יותר מן החלב. ואמר הרמב"ן שהוא הפוך כמו חכלילי מן כחלת עיניך ונכפלה צו הלמ"ד והוא ענין מכחול עינים שכותלין צו העינים וכמו שאמרים כוחלין עיניהם צפוף שהוא הכחול כך יכחול הוא

קמט
פי' הטור
ויחי
על התורה

אותם ציין וכמו שאחרים מלצנים שנייהם צתמרוקיה' כך ילצן אותם הוא
צחלב והוא משל לריצוי היין והחלב וכן למי חכלילות עינים שמריצוי היין
שהוא יורד עיניו דמעה ותמקנה צחוריהן וינטרך לכוחלם תמיד: (יג)
זבולון. זכנן הזכיר דרך לתת חוץ מוזולון שהקדימו כדי שיהא ישכר
צין וזולון וצין דן שנפלה לו נחלה צין שניהם: והוא לחוף אניות. שיש
מקומות רצים צים שאינם ראוי להיות שם נחל: (יד) רובץ בין
המשפטים. י"מ צין המשולות שהן עליו אחד מלך זה ואחד מלך זה
הוא רובץ וסוכב שאין לו מנוחה כך היו צני ישכר יגעים צתורה: (טו)
ויט שכמו לסבול. ללמד לצני ישראל וגם היו להם למס עובד שהיו
מספיקין להם מזונות כשצאים לארצו ללמוד. וי"מ ויהי למס עובד שלא
היו יולצין למלחמה והיו מעלצין מס לאחיהם שילכו צצילם או שהיו מעלים
מסים לאויצים הצאים עליהם שניחום וינלו מעליהם: (טז) דן ידין
עמו. פי' יריצ עמם וינקום נקמתם מפלשתים כי הוא יחל להושיע את
ישראל מיד פלשתי': כאחד. פי' כמיוחד שצצנטיס דהיינו יהודה. אי
נמי פי' ידן עמו כאחד שזן לכל ישראל כאחד ודימה שמסון לנחש שלא
הי' מקצץ חיל לצוא עליהם אלא הוא לצדו יולא אליהם כמו הצפעוני
היולא ממאורה על הולכי הדרך: (יז) ויפול רוכבו אחרו. כי כאשר
ישך הנחש צעקצ הסום יגציה הסום ראשו ורגליו ויפול רוכבו אחרו:
(יח) לישועהך קייתי ד'. כי צצציל שהוא נושך צעקצ הסום הי' ירא
מרוכב הסום שלא יפול חרצו צראשו. א"צ צצציל שראה מפלתו התפלל
עליו ופי' להושיעך קייתי. אי נמי צצציל שראה מפלתו ולא כדרך שאמר
הכתוב והי' השם עם השופט והושיעם מיד אויציהם אלא הוא נפל צד
אויציו ופסקו השופטים שאחריו לא היו שופטים כי שמואל נציה הי'
וצימו עמדו המלכים אמר יעקב לישועתך קייתי הי' לא לישועת הנחש
והשפיפון כי צך אושע ולא צשופט כי תשועתך תשועת עולמים. וי"מ כאשר
ראה יעקב דן צנו צדמות הנחש צדרך הנצואה פחד ואמר הושיעני השם.
ורצצ"ס פי' קרא צכל צצט דן שהי' מאסף כל המחנות והי' צריך להלחם
עם האומות הרודפים אחריהם ולהנקם מהם כי אין נראה לפרש קרא
צשמסון שלא הי' מתנצל על מפלתו: (יט) גד גדוד יגודנו. פי' שיהי'
יוצב צעצר הירדן וגדודים צאים עליו כל היום: והוא יגד עקב. פי'
יגוד יכרות כמו גודו אילנא יכרית אותו על עקבו שיתגבר עליו וירדוף
אותו על עקיבו. אי נמי מחמת גבורתו יהיו ראשונים צמלחמה והוא יגד
עקב שגם יהיו אחרונים: (כ) מאשר שמנה לחמו. המ"ס נוספת.
אי נמי מארץ אשר תצוא לחם שמינה. אי נמי חוזר למעלה על גד כלומר
כיון שגד מתעסק צמלחמות אימתי ירע ויקלור על כן אמר מאשר שמה
לחמו והוא יתן לו מצדני מלך: (כא) נפתלי אילה שלוחה. דרך המלכים
לשנות איילות זה לזה כי האיילות שנולדו צארץ מלך הצפון יגלום צהיכלי

פי' הטור **ויחי** על התורה קנ

מלך ארץ הנגז ויקשרו כתב הצורה על קרני' ותשוב אל מעונה ויתצטרו
 צהס וזהו פי' אמרי ספר כלומר חילה שלוחה מצורת צורות מוצות ודיטה
 לזה נפתלי שארזו מלחה כל טוב וממנו תצא צורה טובה לישראל: (כב)
 בן פורת יוסף. בכלס הזכיר שנס קודם לצרכתם ויוסף לא הזכיר שמו
 קודם לפי שהוא ה' בן צית ולא הולך לקרותו בשמו. אי נמי שחלק לו
 בצוד כדרך שעושים למלכים שאין קורין אותם בשמותם: בן פורת. כתב
 רש"ס כן דרך המקרא מתחיל וגו' כמו כי הנה אויביך ה' כי הנה אויביך
 יאבדו ימיך ה' נאדרי צבח ימיך ה' תרעץ אויב. בן פורת כמו פורי'
 וענפה שהוא פרה ורצה. עוד פירשו מלשון ותעש פארות וכן הוא כמו
 נטע ודומה לו וכנה אשר נטעה ימיך ועל בן אמנת לך ופי' נטע שיש
 לו פארות רבות הוא יוסף: עלי עין. פי' כשהוא נטוע על מעיין:
 בנות צעדה עלי שור. פי' כינה הצדים שתלכנה מן הפארות לצנות כי
 הם צנות לפארות הגדולות ואמר כי הוא מלא פירות ויונקותיו ארוכות
 ושלמות לכל נד גריכות שור וחומה חזקה כדי שלא תשצנה הפארות מרוב
 הפרי. וכתב הרמב"ן הזכיר צנות וכן רמז לב' שבטים היוצאים ממנו ולא
 הזכיר צפי' בעצור שהזכיר שצט לו ושצטי ישראל אינם אלא י"צ אלא
 שרמזו ברמז וכן משה צרכתו דימה אותו לשור וראס והזכיר צהס הקרנים
 כי כל אחד מהם גוף אחד שממנו יתחלקו הקרנים ובעצור שמהם לא
 הזכיר שמעון הזכיר צ' שבטי יוסף צפי' ואמר והס רצנות אפריס והס
 אלפי מנשה. (כג) וימררוהו ורובו. מלשון יסובו עלי רציו פי' וימררוהו
 שסמו מררהו כמו מטרה ואל"כ ירו חלים צה: (כד) ותשב באיהן
 קשתו. שנתחזקה בחגורו ומכרסר וכל זה החוזק היתה לו מדי אציר
 יעקב ושס נתגלגל הדבר להיות רועה אצן ישראל פי' שמת עיקרון של
 ישראל. וי"מ משס רועה אצן ישראל לצ' ישראל שמת והי' כלאצן חזר לרעות
 פי' לחיות דכתיב ותמי רוח יעקב אציהם: (כה) מאל אביך. פי' ר'
 אציהם כי המ"ס של מאל אציק חזרת על ואת שדי ופי' מאל אציק היתה
 לך ומלת שדי והוא יצרכך: (כו) ולקדקוד נזיר אחיו. מלשון נזר
 כלומר השר שצאחיו. אי נמי לשון נזיר שניכרס ונרחק מאחיו ולפי שהראש
 הוא מלך באיצרו מנרך כל האצרים צראש: (כז) בנימין זאב יסרוף.
 כי דימה עולכו' שאול לואצ שטורף וצורת וחינו מעכב על טרפו כך שאול
 לא נמסכה מלכותו אלא צ' שנים ומחנה אצל דוד שנמסכה מלכותו דימהו
 לארי שמעכב על טרפו: (כח) וזאת אשר אשר דבר להם. סייס
 צרכתו צולת וצו פתח משה וזאת הצרכה: (כט) ויצו אותם. כתב
 ר' אצרהס וזה לכלס שילכו עם יוסף. וכתב הרמב"ן לא הי' יעקב נריך
 לכך אלא ציוה לכולס שיקצרוהו צמעה כאשר ציוה ליוסף כי הי' מפחד
 אולי לא יתן פרעה רשות ליוסף ללאת וכן הי' שלא הי' נתן לו רשות
 אלמלא שהציעו: (ל) במערה וגו' אשר קנה אברהם. כתב הרמב"ן

קנא פ"י הטור **ויחי** על התורה

הזכיר להם צמעה והקצרים זה לגל המקום כדי שיורו להם לקצרו
 ס. וזמר אשר קנה אברהם לאחות קצר להודיע שאברהם ליוה שיהיה
 המקום שהוא בית הקצרות לאחות עולם ושיהיה להם טענה כנגד בני
 חת אם יערערו ולמטה שאומר ויקצרו אותו אל מערת שדה המכפלה
 אשר קנה אברהם לאחות קצר נכסוין הכתוב לומר כי ציעקב נשלמה
 כונת אברהם כי לשלשת קנאה ולא יקצרו זה עוד איש אחר על כן לא
 ליוה יוסף שיקצרוהו עם עם אבותיו: (לא) שמה קברו את יצחק.
 מה שלא אמר קצתי צעזור שהיה עשו ועמו ולא רזה עתה להזכירו.
 ועוד שלא ינטרף עוד להאריך ולומר שמה קברו את יצחק ושמה קצרו
 את רבקה כי לא היה בקצרותה: ושמה קברתי את לאה. אמר להם
 כזר החוקתי זה לטעון כך כנגד עשו אם יצא לערער ולומר שהוא הצבור
 ושהוא ראוי ליקצר עם אבותיו וזהו שאמר אשר בריתי שכזר כרה הקצר
 להחזיק בו ולכן לקח יוסף עמו רכב ופרשים כי ידע וזון עשו וזניו וכן
 היה שצא לפו צן אליפו והיה להם מלחמה גדולה עמו והכתוב רמזו באמרו
 וישב יוסף מצרימה הוא וכל אחיו העולים אתו לקצור את אביו נומר
 שלא נפקד מהם איש במלחמה שעמד להם זכות יעקב: (לב) ויבוע
 ויאסף. ולאמרו רבותינו שלא מת שלא נאמרה זו מיתה אע"פ שהזכיר
 מיתה צעזמו הנה אנכי מת אולי לא ידע צנפשי או שלא רזה לתת כבוד
 לעצמו וכן ויראו אחי יוסף כי מת אביהם כי להם מת או שלא ידעו
 הם כלל:

נ (ד) דברו נא באוני פרעה. והוא לא דבר כי לא צא
 אל שער המלך צנדי אל

שהיה לבוש: (י) ויעש לאביו אבל שבעת ימים. כתב רזינו אברהם
 אחר שקצרוהו כאשר אמרו לנו חכמינו ו'ל. וי"א שיוסף חזר מגורן
 למצרים כי כאשר צאו כל המלכים כדליתא צפוטה פחדו ואמרו אם יצאו
 לארצנו יקחו ארצנו מידינו ופייסוהו זקני מצרים שיחזור וחזר וזניו
 הוליכהו לארץ ישראל וחל על יוסף האצילות מיד ואינם דברים הנשמעים:
 (יב) ויעשו בניו לו כן כאשר צום. פירש"י שישארו בניו ולא מצני
 צניו שהם מצני כנען. ותימ' הא"ך לא יזירו מלישא צנות כנען ופירש"י
 לעיל צת איש כנעני צת גבר תגרא מפני שרזה לומר שלא נשאו כנעניות.
 ואיפשר מפני שהיה מהם שהיו בני כנעניות כגון שאול צן שמעון ושלה
 צן יהודה למ"ד כנעני כפשוטי' ולכך לא רזה שישארו א' מצני צניו ומה
 שפירש שישאו אפרים ומנשה במקום לוי ויוסף אע"פ שהיו בני צנים
 אינו קשה שהרי הם צבלל צניו: (טו) לו ישממנו. פ"י הלואי שיטעם
 השנאה צלצו ולא יראה לנו השנאה צמעשיו: (יו) ויבך יוסף בדברים
 אליו. צכה מפני שחשדו יעקב ומכאן ירא' שלא הודיע יוסף ליעקב
 מעול' צמכירתו שאלו ידע היה יעקב מצוהו על כן ומפייסו שימחול

פי' הטור ויחי על התורה קנב

לאחיו. וצמדרש יש שמעולם לא נתייחד עמו אחר כך שלא יסגרו אחיו שהוא מודיעו צמכירתו: (יש) התחת אלהים. י"ט כי התחת אלהים אנכי שאתם נופלים לפני ואומרים הננו לך לעבדים: (כד) ויאמר יוסף אל אחיו הנה אנכי מת. כי הם האריכו ימים יותר ממנו: (כה) וישבע יוסף את בני ישראל. כי צרלותו שאחיו וקנים השניע כל צניהם וכל צית לציו שינוו צם גם הם לצניהם לעת הגולה כי כלם היו יודעים בגלות ומה שלא ליוה שישאובו מיד אולי לא היו ימלים עתה לישא אותו וגם פרעה לא היה מניחם להוליאו מן הארץ: פקוד יפקוד אתכם. פי' אני צמר ודם מת לצל מלך אל חי וקיס יפקוד אתכם. ולאמר פקוד יפקוד לשון לא נפקד ממנו איש פי' יחסר לכם ממנין השיעבוד כמנין פקוד שלא היו שם אלא רד"ו שנים וחסר ממנין ת' כמנין פקוד שהוא ק"ץ ונשארו ר"י דהיינו רד"ו שנה: (ו) וישם בארון. כתצ ר' אברהם הב' קמולה פי' צארון הדוע שהכין לעצמו:

חם ספר בראשית. תהלה לאל המגיד אחרית בראשית. אשר אין לו תחלה ואחרית ומעין כל מאד נעלם מראשית. אשר תמך ליר עבדו בחסרו בהשלימו לספר כל בראשית:

